

Esiselvitys erityisryhmien asuntokantaan liittyvien tietojen keräämisen tavoista

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1. Tausta.....	1
1.2. Selvitystehtävä ja toteutus	2
1.3. Nykytila: tiedonkeruu alueen asunnotilanteesta lomakkeiden avulla 4	
2. Mahdollisten tietolähteiden kartoitus.....	7
2.1. Vaihtoehtojen kartoittaminen	7
2.2. Hyvinvointialueiden näkökulma	10
2.3. Jatkomahdollisuuksien tunnistaminen	14
3. Yhteenveto ja eteneminen	15
LIITE Selvityksessä haastatellut organisaatiot.....	17

1. Johdanto

1.1. Tausta

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn tehtäviin kuuluvat korkotukilainojen ja erilaisten avustusten myöntäminen erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi. Lisäksi ARA osallistuu asumisen kehittämiseen liittyviin hankkeisiin ja tuottaa alan tietopalvelua.

ARAn erityisryhmien investointiavustuksien kohteena ovat nuoret, ikääntyneet, pitkäaikaisasunnottomat, päihdekuntoutujat, mielenterveyskuntoutujat, kehitysvammaiset, autismikirjon henkilöt sekä vaikeavammaiset. Rahoitettavat asunnot ovat muun muassa sosiaalihuoltolain 21§:n mukaisia tehostetun palveluasumisen asuntoja, tavallisen palveluasumisen asuntoja tai tukiasuntoja.

Rahoitettavien hankkeiden keskeiset kriteerit ja priorisoinnit perustuvat valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksiin sekä ARAn oppaissa ja muissa hankekäsittelyä koskevissa kannanotoissa antamiin ohjeisiin ja suosituksiin. Hakemukset arvioidaan seuraavien kriteerien perusteella:

- pitkäaikainen tarve väestöennusteen pohjalta ja hyvinvointialueen asumispalveluiden tilanne sekä palveluverkko
- laitoshoidon purkaminen
- kohteen keskeinen sijainti, tontin soveltuvuus kohteen toteuttamiselle
- kohteeseen sitoutuminen (kunta mukaan lukien kuntayhtymä/hyvinvointialue)
- taloudellisten riskien arviointi (kohteen toteutusmahdollisuudet, palveluntuottaja, välivuokraus, Kelan hyväksymät asumismenot jne.)
- kohteen suunnitteluratkaisut (kaikkiin kohteisiin normaalin asuntosuunnittelun periaatteet, asunnon vähimmäiskoko 30m²), kustannukset ja laatu.¹

Kohteiden tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi ARA tarvitsee ajantasaista tietoa alueen erityisryhmien asuntomarkkinatilanteesta, joka on kerätty lausuntopyynnöillä sote-kuntayhtymältä ja jatkossa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimelta. Käytännöt tarvittavien tietojen keräämisen ja päivittämisen osalta ovat olleet vaihtelevia, eikä sote-kuntayhtymälläkään välttämättä ole ollut ajantasaista tietoa kaikista alueensa toimijoiden kohteista. Tietojen kerääminen on ollut työlästä, eikä kaikista yksityisistä

¹ https://www.ara.fi/fi-FI/Lainat_ja_avustukset/Erityisryhmien_investointiavustus

kohteista ole ollut välttämättä saatavilla tietoa esimerkiksi käyttöasteesta. Näistä syistä johtuen tietojen luotettavuudessa on ollut puutteita, eivätkä ne ole palvelleet täysimääräisesti ARAn tarpeita tai alueen asuntokannan kokonaisvaltaista kehittämistä.

Tietotarve korostuu ikääntyneiden asumisen osalta, sillä muihin erityisryhmiin (esim. vammaiset) verrattuna ikääntyneitä asuu paljon myös tavallisessa asuntokannassa (ml. senioritalot, erilaiset välimuotoiset kohteet). Väestön ikääntyessä myös ikääntyneille soveltuvien asuntojen tarve kasvaa. Ajantasainen, kattava ja mahdollisimman helposti hyödynnettävä tieto ikääntyneille soveltuvasta asuntokannasta hyödyttäisi alueita myös asumisen ennakkoinnin ja varautumisen toteuttamisessa.

1.2 Selvitystehtävä ja toteutus

Selvitystehtävä pohjautuu tunnistettuun tarpeeseen järjestelmälle tai työkalulle, jolla hyvinvointialueet voisivat nykyistä excel-pohjaista tiedonkeruuta kattavammin kerätä, raportoida ja hyödyntää omassa käytössään tietoja alueensa erityisryhmille soveltuvasta asuntokannasta. Toteutusta tukisi valtakunnallisuus sekä yhteys valvovan viranomaisen keräämiin rekisteritietoihin.

Selvityksen alkuperäisenä tavoitteena oli tunnistaa edellytykset tarpeeseen vastaavan järjestelmän tai työkalun toteuttamiselle joko erikseen tai osaksi jotain olemassa olevaa järjestelmää. Tähän sisältyivät:

- taustatarpeen kartoittaminen
- olemassa olevien soveltuvien mahdollisesti hyödynnettävien järjestelmien ja tietolähteiden kartoittaminen
- järjestelmän sisällön ja ominaisuuksien määrittelemine
- mahdollisten ylläpidosta ja kehittämisestä vastaavien tahojen kartoittaminen
- Järjestelmän tai järjestelmään liittymisen kustannusten arvioiminen

Selvitystyö toteutettiin vaiheittain suunnitelmaa kertyneen tiedon perusteella tarkentaen. Työ käynnistyi haastattelukierroksella², jossa keskeisiltä sidosryhmiltä sekä mahdollisilta järjestelmän ylläpitäjiltä kartoitettiin näkemyksiä taustatarpeesta, edellytyksistä uuden järjestelmän kehittämiselle sekä käynnissä olevia kehittämiskohteita. Haastattelut olivat luonteeltaan taustoittavia. Niissä käsiteltiin kunkin organisaation näkökulmasta tarvetta ja edellytyksiä järjestelmän kehittämiselle sekä mahdollisia muita tapoja kehittää tiedonkeruuta.

Taustoittavan haastattelukierroksen perusteella huomattiin varhaisessa vaiheessa, ettei täysin uuden järjestelmän tai työkalun kehittämiseen nähdä edellytyksiä.

² Vaiheessa haastatellut organisaatiot: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA, Hyvinvointiala HALI ry, Kuntaliitto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Valtiovarainministeriö, Valvira, Ympäristöministeriö

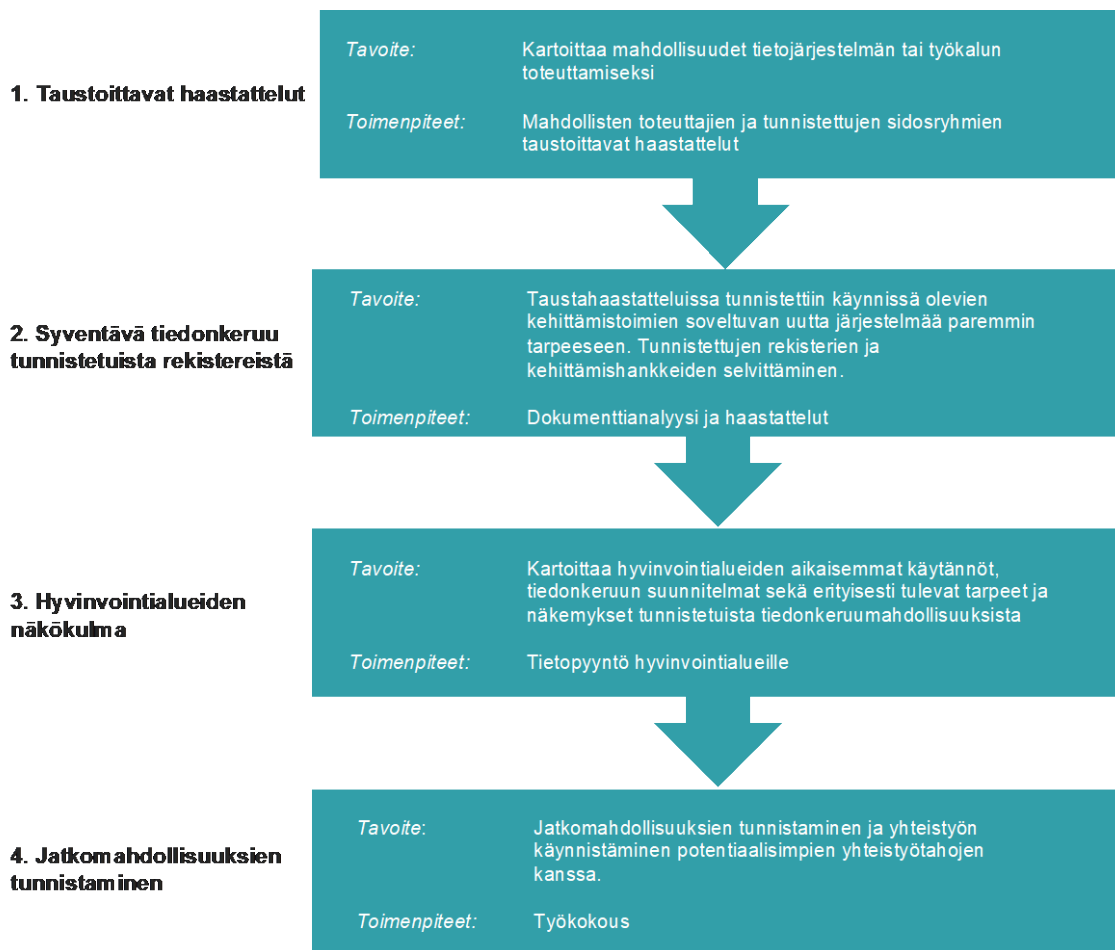
Haastatteluiden pohjalta tunnistettiin erilaisia käynnissä olevia kehitysprosesseja, jotka palvelevat vastaavaa tietotarvetta. Tämän perusteella selvityksen painopistettä kohdennettiin tunnistamaan olemassa olevia tietolähteitä, niiden hyödynnettävyyttä erityisryhmien asuntokannan tiedonkeruun näkökulmasta sekä ARAn mahdollisuutta osallistua kehitystyöhön ja edellytyksiä hyödyntämiseen. Tiedonkeruuta jatkettiin mahdollisten eri rekisterien ylläpitäjien ja kehittäjien haastatteluilla sekä dokumentti-analyysillä. Haastattelukierroksen keskeiset havainnot on esitetty luvussa 2.1.

Oman kokonaisuutensa selvityksessä muodosti hyvinvointialueiden tarpeita kartoitava tietopyyntö, joka kattoi kysymyksiä sekä aiemmista tiedonkeruun tavoista että suhtautumisesta selvityksessä tunnistettuihin mahdollisiin tapoihin toteuttaa tiedonkeruuta. Kyselyn toteutus ja tulokset on raportoitu luvussa 2.2.

Lopputuloksena tunnistettiin potentiaalisimmat mahdollisuudet kehittää tiedonkeruuta, ja käynnistettiin yhteistyö yhteisellä työkokouksella. Yhteenveto työkokouksen sisällöstä on esitetty luvussa 2.3.

Selvityksen tiedonkeruu sijoittui ajankohtaan, jossa käynnissä on ollut monia suuria muutoksia, keskeisimpänä näistä hyvinvointialueiden perustaminen sekä siihen liittyvät lakimuutokset ja kehittämistoimenpiteet kuten sote-valvontalain uudistaminen ja Soteri-rekisterin perustaminen. Samalla hyvinvointialueiden tietopohjaa kehitetään sekä kiinteistöjen että palveluiden järjestämiseen liittyvien tietojen osalta. Meneillään olevista uudistuksista johtuen vain harvoilla haastatelluista tahoista oli kattava kokonaisnäkemys siitä, mitä kaikkia tietoja kerätään missäkin organisaatiossa tai millaista kehittämistyötä toteutetaan, ja millä aikataululla. Näistä syistä selvityksessä jouduttiin tyytymään potentiaalisimpien ratkaisujen tunnistamiseen, eikä esimerkiksi toteutuksen kustannuksia ollut mahdollista arvioida vielä edes alustavasti. Tiedonkeruun pohjalta voi todeta, että eri toimijat ja hallinnonalat osallistuvat kehittämistyöhön pistemäisesti, ja yhteistyö alkuvaiheessa on ollut vielä vähäistä. Esimerkiksi Soterin toteutuksesta riippuvalaiset kehittämishankkeet eivät välttämättä olleet tietoisia Soterin vaiheesta tai sisällöistä.

Selvitysprosessi on esitetty oheisessa kuviossa 1. Toteutusajankohta oli 9/2021–3/2022. Tilaaajan edustajina työtä ohjasivat erityisasiantuntija Sonja Manssila ja rahoitusylitarkastaja Ritvaliisa Rinnemaa ARasta. Tähän raporttiin on koottu selvityksen aikana nousseet keskeiset havainnot ja selvittäjien johtopäätökset.

Kuva 1 Selvitysprosessi

1.3 Nykytila: tiedonkeruu alueen asuntotilanteesta lomakkeiden avulla

ARA pyytää kaikilta erityisryhmien investointiavustusta hakevilta hankkeilta (pl. opiskelijat) puollon hankkeen toteutukselle (lomake ARA55). Selvityksessä kartoitetaan yksityiskohtia hankkeesta kuten kohderyhmä, sijoittuminen yhdyskuntarakenteessa ja suunniteltujen palveluiden järjestäminen. Kartoitukseen sisältyy myös arvio ko. erityisryhmälle soveltuvasta asuntokannasta ja asuntoja tarvitsevien määrästä nyt ja tulevaisuudessa. Avustuksen saaminen edellyttää maakunnallisen sote-kuntayhtymän / hyvinvointialueen puollon ja sitoutumisen hankkeeseen.

Ikääntyneiden ja vammaisten investointiavustushankkeiden tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi kartoitetaan lisäksi yksityiskohtaisemmin palveluasuntotarpeen ja -kannan tilannekuvaa (lomake ARA55a tai ARA 55b). Kokonaiskuvan muodostamiseksi tarvittavia tietolajeja ovat väestörakenne ja -ennuste alueella ja kohteen kunnassa, nykyinen ja ennakoitu asumispalveluiden tarve sekä saatavilla olevien asuntojen määrä ja käyttöaste.

Ikääntyneen väestön väestörakenteen ja -ennusteen osalta kartoitetaan kunnan asukasmäärää ja ikääntyneiden osuutta väestöstä ikäluokittain. Tiedot ovat saatavilla Tilastokeskuksen avoimista tilastoista. Palvelurakenteen osalta kartoitetaan tehostettua palveluasumista tarvitsevien 65-vuotiaiden määrää nyt ja tulevaisuudessa sekä 75-vuotta täyttäneiden osalta hyvinvointialueen palvelurakennetta laajemmin sisältäen myös kotona asuvien ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien määrän.

Laitoshoidon osalta kartoitettavia tietoja ovat kohteen pitkäaikaisten ja intervallipaikkojen määrä sekä mahdollinen suunniteltu käytöstäpoistumisvuosi. Laitoshoidon osuus on vähentynyt 2000-luvulla, ja siitä tullaan luopumaan kokonaan lähivuosina.

Tehostetusta palveluasumisesta kartoitetaan kohteen omistaja, onko kyseessä ARA-kohde, asuntojen lukumäärä, tyhjien asuntojen määrä, näistä laskettava kohteen käytösteaste ja mahdollinen poistuminen nykyisestä käytöstä. Yksityisten toimijoiden osalta kartoitetaan myös kohteen palveluntuottaja ja palvelusetelipaikkojen määrä. Näiden lisäksi tietoa kerätään suunnitteilla olevista kohteista asuntojen lukumäärineen.

Palveluasumisesta, senioriasunnoista ja muista ikääntyneiden asunnoista kartoitetaan vastaavia tietoja. Muiden kuin ilmoituksenvaraisen palveluasumisen osalta tietopohja ja rajanvedot edes siitä, mikä kaikki lasketaan ikääntyneiden asumiseksi, ovat liukuvia.

Toistaiseksi kaikki kartoitukset on toteutettu excel-lomakkein. Tiedot ovat sellaisia, joita alueella tulisi olla kerättynä jo oman toimintansa toteuttamisen ja suunnittelun tueksikin. Kuitenkin varsinkin vapaarahoitteisiin ja ei-luvanvaraisiin kohteisiin liittyvät tietopuutteita alueilla, mikä väistämättä heijastuu myös ARAlle välitettävään tietoon.

Tietojen tulisi olla mahdollisimman ajantasaisia. Vaikka toteutettavat kohteet ovat pitkäikäisiä, investointiavustuspäätöstä tehtäessä olisi oleellista tietää juuri sen hetken asuntokannan tilanne, sillä esimerkiksi uusi vapaarahoitteinen kohde voi vaikuttaa tarpeeseen suuresti. Käytännössä ajantasaisuudesta nykyisellä toimintamallilla ei voida varmistua. Tarvittavista tiedoista käyttöasteeseen liittyy erityisesti epävarmuutta, sillä se luonnollisesti vaihtelee jatkuvasti. Vaikka alueet tietävät vähintäänkin omista kohteistaan saatavilla olevan paikkamäärään palveluohjausta varten, ei tämä kerro suoraan tyhjien ja täysien asuntojen suhteesta, sillä asiakaspaikat ja asuntojen määrä eivät välttämättä vastaa toisiaan. Käyttöasteen laskemisen käytännöt voivat lisäksi vaihdella eri toimijoiden välillä. Niin kauan kuin asiakaspaikkoja on saatavilla, palveluohjausta tekevän tahon intressi käyttöasteen tarkasteluun vähäisempi kuin ARAn avustushakemuskäsittelyn tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa.

Laajemmin ARA seuraa asuntomarkkinatilannetta vuosittaisilla asuntomarkkinakyselyillä, ja erityisryhmien asuntomarkkinatilannetta on pyritty tarkastelemaan erityis selvityksillä. Erityisryhmien osalta erilliskyselyt eivät kuitenkaan ole osoittautuneet toimivaksi tavaksi. Vastaamiseen ei ole veloitetta, kaikkia toimijoita, varsinkaan pieniä järjestöpohjaisia, ei ole onnistuttu tavoittamaan ja tiedonkeruun käytännöissä voi olla haasteita.

Nykyinen tiedonkeruu käsittää vain sosiaalihuoltolain 21 §:n mukaisen ilmoituksen tai luvanvaraisen palveluasumisen, lisättynä senioriasunnoilla tai muilla tunnetuilla ikääntyneiden kohteilla. Tämä kattaa kuitenkin vain osan koko asuntokannasta, ja kokonaiskuvan muodostamiseksi olisi hyödyllistä saada tietoa myös niiden toimijoiden

kohteista, joiden omistaja ei ole sote-toimija. Tällä hetkellä esimerkiksi tietoa senioritaloista ei kuitenkaan kirjata mihinkään rekisteriin, joten sitä ei alueillakaan ole saatavilla kuin suoraan kohteelta kysymällä.

2. Mahdollisten tietolähteiden kartoitus

2.1 Vaihtoehtojen kartoittaminen

Selvitysprosessi käynnistettiin keskeisten toimijoiden haastattelukierroksella (ks. liite) ja eri mahdollisuuksia kartoittavalla syventävällä tiedonkeruulla. Tavoitteena oli toisaalta tunnistaa, minkälaisia edellytyksiä tiedonkeruun erilaisille toteutustavoille olisi, sekä mitä nykyisistä rekisteritiedoista voisi hyödyntää ARAn tarkoituksenmukaisuus-arvioinnissa ja hyvinvointialueilla erityisryhmien asuntokannan kehittämisessä.

Tavoite tietojenkeräämisen kehittämisestä ja tilannekuvan parantamisesta jaetaan laajasti. Kaikki haastatellut tukivat tiedonkeruun kehittämistä niin, että asuntokannan käyttö ja koostumus olisivat mahdollisimman tarkoituksenmukaisia. Mahdollisimman kattava tietopohja tukisi kaikkien työtä.

Selvityksen taustoittavissa haastatteluissa nykyisten tietolähteiden ja tietojärjestelmien laajempaa hyödyntämistä pidettiin uuden järjestelmän rakentamista mielekkäämpänä tapana kehittää tietopohjaa kuin uuden. Valtionhallinnon tietojärjestelmäkehittämistä ohjaa tavoite keskittää ja laaja-alaista kehittämistä. Erillisen tietojärjestelmän erityisryhmien asuntokannan tilannekuvaa ja ensisijaisesti ARAn lähtökohtia palvelemaan ei näyttäydy tarkoituksenmukaisena tätä vasten.

Kaikkien toimijoiden velvoittaminen tietojen kirjaamiseen on vaikeaa, mikä puoltaa rekisteripohjaista toteutusta. Muut kuin olemassa olevaan rekisteritietoon pohjautuvat järjestelmät vaatisivat sisällön ajantasaisuuden varmistamiseksi velvoitteen asuntojen omistajille kirjata tietojaan tai toimittaa ne hyvinvointialueelle kirjattavaksi. Velvoitteen asettamiseksi ei kuitenkaan nähty edellytyksiä. Nykyisin valvonnan suorittamiseen liittyvien tietojen toimittaminen valvovalle viranomaiselle on velvoittavaa, mutta ARAn käyttötarkoituksen ei katsota vastaavan valvontaa luonteeltaan. Velvoitteita voitaisiin ulottaa koskemaan vain ARA-kantaa tai julkisia tahoja, mutta kokonaiskuva jäisi tällöin vajaan vapaarahoitteisten kohteiden osalta. Lisäksi tietojen ilmoittamista pidettiin hallinnollisesti raskaana suhteessa kokonaisuutena saavutettavaan hyötyyn.

Eri toimijoiden näkemykset tarvittavista määrittelyistä eroavat. Näkemykset eroavat siinä, mitä kaikkia tietoja asuntokannasta tulisi kerätä ja millä tarkkuudella. Sote-palveluissa huomio kohdentuu ensisijaisesti asiakaspaikkojen riittävyyteen, mihin vaikuttaa esimerkiksi hoitajien määrä. Tosin myös sote-toimijoiden näkökulmasta tilojen mahdollisimman tarkoituksenmukainen käyttökin on tavoiteltavaa. ARAn huomio kohdentuu laajemmin myös tilojen käyttöasteeseen ja asuntokannan. ARA tarvitsee avustusten pitkäaikaisen tarpeen arvioimiseksi mahdollisimman hyvän kokonaiskuvan alueen asuntokannan tilanteesta. ARAn näkökulmasta asuntojen käyttöaste on siis merkityksellisempi tieto kuin sote-palveluiden järjestäjien näkökulmasta.

Tietojen reaaliaikaisuus olisi hyödyllistä, mutta muuten kuin rekisteripohjaisissa toteutuksissa siihen ei nähdä tarvetta. ARA ja palveluohjausta tekevä taho (jatkossa hyvinvointialue) tarvitsevat tehtävänsä toteuttamiseen mahdollisimman

reaaliaikaista tietoa. Jo nykytilanteessa palveluohjausta tekevä taho kerää reaaliaikaista tietoa asiakaspaikoista tietoa palveluohjauksen toteuttamiseksi luvanvaraisista kohteistaan. Muut toimijat näkevät asuntokannan osalta jo kerran vuodessa päivittyvän tiedon katsotaan palvelevan kehittämistä ja tilannekuvan ylläpitämistä riittävällä tavalla. Ellei kyse ole jatkuvasti päivittyvästä rekisteristä, reaaliaikaisuuden lisääminen vaatisi lisää tiedonkeruuta. Järjestäjätahoille toteutettavien erilliskyselyiden määrä on kokonaisuutena suuri, eikä sitä toivota lisättävän. Rekisteripohjaisissa toteutusmaaleissa käytettävissä olevat tiedot olisivat yhtä ajantasaisia kuin itse rekisterinkin tietosisältö.

Luonteva rajausta kerättävien tietojen osalta kohdentuu sosiaali- ja terveysministeriön luvan- tai ilmoituksenvaraisiin asumispalveluihin. Edellä mainituista syistä erillisiin tiedonkeruuihin tai velvoittavuuteen perustuvan järjestelmän rakentaminen ei ole perusteltua, joten tietotarve on mielekästä rajata saatavilla oleviin rekisteritietoihin. Luvan- tai ilmoituksenvaraisista palveluista kerätään systemaattisesti rekisteritietoa, ja jo SHL:n 21 §:n mukaisten asumispalveluiden tilannekuvan kehittymisen katsotaan parantavan nykytilaa. Näihin sisältyvät tuettu asuminen sekä tavallinen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen. Luvan tai ilmoituksenvaraisten asumispalveluiden tiedot sisältyvät toistaiseksi Valviran Valveri-rekisteriin. Valveri sisältää lisäksi vuodenvaihteen poikkileikkauksen ilmoitetuista asiakas- ja paikkamääristä. Julkiset toimijat ilmoittavat tiedot toimintayksiköistään THL:n sote-organisaatiorekisteriin. Rekisteritietojen jakamiselle ainakaan tietopyynnön perusteella ei tunnistettu lainsäädännöllistä estettä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan lainsäädännön myötä³ kaikki tiedot kootaan yhteen Soteri-rekisteriin. Rekisterillä vahvistetaan ja kootaan kansallista tietopohjaa sekä väestön tiedonsaantia. Keskeisimpinä muutoksina nykytilaan verrattuna jatkossa kaikki palveluita tuottavat tahot (hyvinvointialueet) olisivat palveluntuottajia, joilla on palveluyksiköitä. Yksityisten ja julkisten toimijoiden rekisteröintikäytännöt yhdenmukaistetaan, jolloin tiedot paitsi ovat samassa paikassa, myös yhdenmukaisesti tuotettuina. Tietojen strukturointi on yhdenmukaistettu, mikä parantaa tietojen käytettävyyttä ja jatkohyödyntämisen edellytyksiä. Lisäksi tieto kohdentuu palveluyksiköittäin, siten että kunkin palvelun sijainti on tunnistettavissa. Soteri toimisi jatkossa ”master-rekisterinä”, josta tietoa voidaan rajapintojen kautta siirtää muihin rekistereihin tai järjestelmiin. Selvityksen toteutushetkellä Soterin kilpailutusta valmisteltiin, eikä tarkka tietosisältö vielä ollut saatavilla. Rekisterin sisältö ja käyttöönotto määrittyy perustuen sote-valvontalakiin, joka eteni lausuntokierrokselle keväällä 2022. Käytössä olleen esityksen perusteella siirtymäaika on pitkä, ja kaikkien toimijoiden osalta rekisteri olisi täysimääräisesti käytössä vasta vuonna 2029.

THL:n henkilöstömitoituksen seurantakyselyillä kartoitetaan myös asiakasmäärä ikääntyneiden asumispalveluissa. Sote-valvontalain uudistuksenkaan jälkeen reaaliaikainen asiakasmäärä ei sisälly valvovan viranomaisen keräämiin tietoihin. Tällä

³ HE lausuntokierroksella. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=df609da9-d5d1-4da0-9c59-eb841aa9a941>

hetkellä kahdesti vuodessa (toukokuussa ja marraskuussa) tehostetun ja tavallisen palveluasumisen toimintayksiköille suunnattu henkilöstömitoituksen seurantakysely kerää tiedot toimintayksiköittäin seurantaviikon asiakasmäärästä mitoituksen laske-
miseksi. Mahdolliset hybridiyksiköt vastaavat sekä tehostetun palveluasumisen että
tavallisen palveluasumisen kyselyihin.

Henkilöstömitoituksen seurannan kyselyt kattavat noin 3 000 yksityistä ja julkista pal-
veluntuottajaa. Kyselyiden toteutus pohjautuu Valverin ja THL:n rekisteritietoihin. Val-
vontatarkoituksen perusteella vastaaminen on velvoittavaa, ja kyselyillä tavoitetaan
lähes kaikki luvan tai ilmoituksenvaraiset ikääntyneiden asumisen toimijat. Henkilös-
tömitoituksen seurannassa ei erityisesti kartoiteta tietoja toimitiloista, mutta tieto asia-
kaspaikoista sisältyy kerättäviin tietoihin. Soterin käyttöönotto ja mahdollisesti sitä
kautta saatavat tarkemmat ja yhdenmukaisemmat perustiedot luovat edellytyksiä ke-
rättävän tiedon laajemmalle hyödyntämiselle. THL:n keräämien tietojen jakamiselle
ARAn kanssa ei tunnistettu lainsäädännöllistä estettä, ja niitä voidaan jakaa välittö-
mästi. Selvityksen toteutushetkellä tarkkoja tietoja Soterin soveltamismahdollisuuk-
sista ei ollut saatavilla. Yksi esiin nostettu vaihtoehto tiedonkeruun kehittämisessä olisi
laajentaa THL:n kyselyitä kattamaan myös ARAn tarvitsemia tietotarpeita. Tiedonke-
ruu on kuitenkin jo tällä hetkellä koettu raskaaksi, ja kynnys kyselyn merkittävään laa-
jentamiseen on korkea.

Henkilöstömitoituksen seurannan lisäksi THL toteuttaa barometrityyppisiä kuntaky-
selyjä⁴, joissa kartoitetaan palveluiden järjestämisen tapaa ja tarpeita. Kuntakyselyn
osalta on tehty jo aikaisemmin yhteistyötä ympäristöministeriön kanssa ikääntyneiden
asumista koskevien kysymysten osalta. Uusimmassa versiossa kyselystä kartoitetaan
mm. ikääntyneiden yhteisölliseen asumiseen ja välimuotoiseen asumiseen liittyviä
teemoja. Kuntakyselyyn on mahdollista täydentää myös ARAn tietotarpeeseen vas-
taavia kysymyksiä.

Jatkossa myös THL:n tavoitteena on, että henkilöstömitoituksen seurantaan tarvittava
tieto olisi mahdollista saada suoraan hyvinvointialueiden käyttöönsä rakentamista tie-
tojärjestelmistä. Tulevaisuudessa toiveena on myös saada tietoa yksityisten toimijoi-
den osalta suoraan THL:ään. Sote-tiedolla johtamisen, ohjauksen ja valvonnan toi-
meenpano-ohjelmassa (Toivo) Valtava-hankkeessa uudistetaan kansallista sote-tieto-
tuotantoa palvelemaan viranomaisten ja seuranta-, arviointi-, ohjaus-, ja valvontateh-
täviä. THL:n osalta tässä yhteydessä kehitetään myös henkilöstömitoituksen seuran-
nan tietotuotantolinjaa. Toivo-ohjelman Virta-hankkeessa puolestaan parannetaan
sote-organisaatioiden tietojohtamisen kyvykkyyttä sekä kansallisessa arvioinnissa ja
ohjauksessa käytettävän tietosisällön yhtenäisyyttä. Toivo-ohjelmassa kehitetyt sisäl-
löt ovat vielä alkuvaiheessa, eikä niiden hyödynnettävyyttä ole mahdollista kattavasti
arvioida.

⁴ https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/vanpal/kunta/fact_vanpal_kunta

Alustavan kartoituksen perusteella valvovan viranomaisen rekisteritiedot täydennettynä tiedolla asukkaiden määrästä (=käyttöaste) THL:n kyselyistä voisivat soveltua pohjaksi jatkokehittämiseen⁵. Jos nämä tiedot sisältyvät Soteriin, niitä voisi edelleen siirtää rajapintojen kautta esimerkiksi Digi- ja väestötietovarannon ylläpitämään Palvelutietovarantoon tai edelleen muihin, mahdollisesti kehitettäviin tai hyvinvointialueiden käyttämiin järjestelmiin. Täydentämällä kokonaisuutta Tilastokeskuksen väestötiedoilla ja ARAn omilla tiedoilla ARA-tuetuista kohteista päästään jo sisällöllisesti lähelle nykyisten lomakkeiden tietosisältöä ilman käsityötä ja tietojen laatuun liittyviä epävarmuuksia. Tämä ratkaisu kohdentaisi tiedonkeruun erityisesti ikääntyneiden asumiseen. Suurimmat puutteet tilannekuvassa kohdentuvat kuitenkin tähän osaan erityisryhmien asunnoista.

2.2 Hyvinvointialueiden näkökulma

Hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa ARA pyytää hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimelta lausunnon sitoutumisesta rahoitettavaan asuntohankkeeseen sekä palveluasumisen osalta tietoja koko alueen asuntotarpeesta ja asuntokannan tilannekuvasta, jonka perusteella varmistetaan hankkeen tarkoituksenmukaisuus. Aikaisemmin vastaavia tietoja on pyydetty kunnilta ja sote-kuntayhtymiltä

Hyvinvointialueiden näkemyksiä tiedonkeruun kehittämisestä selvitettiin tietopyynnöllä, joka kohdennettiin kaikkien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vastuuvalmistelijalle ja erityisryhmien/ikäntyneiden asumisen asioista jatkossa vastaavalle taholle. Tietopyynnössä kartoitettiin kolmea näkökulmaa: 1) Miten tietojen kerääminen on aikaisemmin toteutettu, 2) Miten tietojen kerääminen on suunniteltu jatkossa toteutettavaksi ja 3) minkälaisia toiveita alueilla on tulevan tiedonkeruun toteuttamisen suhteen? Kysely oli vastattavissa ajalla 9.2.–14.3.2022⁶. Vastauksia saatiin yhteensä 17, jotka edustavat 15 eri hyvinvointialuetta⁷. Lisäksi vastauksia täydentäviä keskusteluja käytiin puhelimitse ja sähköpostitse muutamien vastaajien kanssa.

⁵ <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/vanhuspalvelujen-tila-vanpal-/henkilostomitoituksen-seuranta>

⁶ Kyselyn toteutus sijoittui ajallisesti hyvinvointialueiden uusien aluevaltuutettujen toimikauden käynnistymisen ympärille, ja alueiden organisoitumisen aste ja tavat olivat vielä eri tasoisia. Vastaajien tehtävät vaihtelivat vastuuvalmistelijasta tai muutosjohtajasta ikääntyneiden asumisen erityisasiantuntijaan. Monilla alueilla kyselyn toteutushetkellä tilapalveluista vastaava henkilö oli tunnistettu sopivaksi vastaajaksi. Kaikki vastaajat eivät tunteneet kaikkia kysyttyjä sisältöjä syvällisesti, eivätkä osanneet vastata jokaiseen kysymykseen.

⁷ Edustettuina ovat Etelä-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Kanta-Häme, Lappi, Länsi-Uusimaa, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Vantaan ja Kerava ja Varsinais-Suomi. Samalta alueelta tulleet vastaukset koottiin analyysivaiheessa yhdeksi alueen tilannetta edustavaksi vastaukseksi.

Kokonaisuutena tarkastellen käytännöt tietojen keräämisestä erityisryhmien asuntokannasta ovat olleet aikaisemmin hyvin vaihtelevia. Käytännöt myös alueen sisällä ovat olleet moninaisia. Vastuu tietojen keräämisestä on saattanut olla kunnan asuntotoimella tai sosiaalitoimen asuntopalveluissa. Tietojen keräämisessä on useimmissa tapauksista toteutettu yhteistyössä, ja myös vastuu eri tietosisällöistä on jaettu eri toimijoille. Tyypillisesti sosiaalitoimelle on sijoitettu vastuita käyttöasteiden ja kohteiden eri ryhmille soveltuvuuden tietojen keräämisestä, kun taas kunta ja erityisesti tekninen toimi on vastannut käyttöikään tai saneeraustarpeeseen liittyvistä tiedoista. Onnistuneeksi koetuissa käytännöissä on korostunut sujuva yhteistyö eri toimijoiden kesken, joka näkyy varsinkin alueilla, joissa toiminta on jo aiemmin organisoitu sote-kuntayhtymän ympärille.

Käytännöt ovat olleet vaihtelevia sen suhteen, onko ARAn lausuntopyyntöön vastaamiseksi tarvittavat tiedot kerätty joka kerta erikseen vai päivitetty aikaisemman tiedonkeruun pohjalta. Osalla alueista (5 kpl) käytäntö on ollut kerätä kaikki tiedot joka kerta erikseen kaikilta alueen kunnilta, mutta tavanomaisempaa on ollut vain käyttöastetietojen päivittäminen aikaisemmin kerätyille pohjalle. Käytännöt kuitenkin ovat saattaneet vaihdella erityisryhmittäin. Vastausten perusteella käyttöaste viittaa paikkamäärään, ei itse rakennuksen käyttöasteeseen. Useimmilla alueilla tietojen kerääminen on perustunut Excel-lomakkeisiin tai sähköpostiin.

Ratkaistaviksi haasteiksi tulevaisuuden tiedonkeruussa ja tilannekuvan ylläpitämisessä on tunnistettu tietojen hajanaisuus sekä tästä johtuvat suuri työmäärä ja tietojen epätarkkuus. Jatkossa huolta on herättänyt yhteyden heikkeneminen eri toimijoihin hyvinvointialueiden perustamisen myötä. Lisäksi hyvinvointialueen perustaminen vaatii käytäntöjen uudelleen suunnittelua. Vastausten perusteella tämä suunnittelu on useimmilla alueilla vasta hyvin alkuvaiheessa. Muutostilanteeseen liittyen esiin nostettiin myös asiakasohjauksen jatkuvuuden turvaaminen siten, että kaikille tarvitseville pystytään tarjoamaan soveltuvia asuntoja myös siirtymäkaudella.

Vain muutamilla hyvinvointialueista on jo suunnitelma erityisryhmien asuntokannan tiedonkeruun toteutuksesta. Selvityshetkellä hyvinvointialueiden toiminnan organisointi on vasta aloitettu, ja alkuvaiheessa painopisteenä ovat olleet ylipäättään tilojen koordinoimiseen ja palveluiden järjestämiseen liittyvät asiat. Tästä syystä monilla alueista ei vielä ole lainkaan suunnitelmaa siitä, miten jatkossa erityisryhmien asuntokannan tiedonkeruu ja tietojen ylläpitäminen tullaan toteuttamaan niiltä osin, kuin siihen sisältyy esimerkiksi ARAn toivomia tietoja käyttöasteista. Vastanneista alueista seitsemällä suunnittelua ei ole vielä edes käynnistetty. Muutamilla alueilla on suunniteltu alkukartoituksen toteuttaminen mutta ei vielä laajempaa tiedonkeruuta. Alueilla, joilla yhteistyö on ollut vahvaa kuntayhtymän johdolla jo ennen hyvinvointialuetta, tulevaisuuden toteutusta aiotaan suunnitella siihen perustuen.

Osa alueista toivoo tiedonkeruun integroituvan osaksi olemassa olevia järjestelmiä. Maakuntien tilakeskuksen Modulo-tilatietopalveluun kootaan tiedot hyvinvointialueiden kiinteistöistä. Osa alueista on suunnitellut tai vähintäänkin toivoo, että myös ARAn tarvitsemat tietosisällöt erityisryhmien asuntokannasta olisivat kytkettävissä samaan järjestelmään. Tilahallinnan rooli tietojen keräämisessä vaikuttaisi olevan

monella alueilla suuri, mutta on vielä epäselvää, onko sitä kautta mahdollista koostaa riittävän kattavasti tietoja.

Kukaan vastanneista ei toivo tiedonkeruun jatkamista nykytilannetta vastaavilla ARAn excel-lomakkeilla⁸. Käytännön toteutuksen osalta toiveet kuitenkin olivat vaihtelevia. Vastaajista neljä valitsi valtakunnallisen tietojärjestelmän, johon alueen toimijat kirjaisivat tietonsa. Yksi vastaaja kannatti vanhuspalveluiden tilan seurantaan kytettyä tiedonkeruuta ja kaksi Valviran ja THL:n tietopohjaan perustuvaa rekisteriä. Muut vastaukset eivät sisältäneet yksityiskohtaisia ehdotuksia, vaan niistä välittyi näkemys siitä, että tiedonkeruu pitäisi kytkeä mahdollisimman hyvin johonkin olemassa olevaan toimintaan. Eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja on koottu oheiseen taulukkoon 1 sekä avattu tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

Taulukko 1 Eri tiedonkeruumenetelmien etuja ja haittoja

Vaihtoehto	Etuja +	Haasteita -
<i>Erillinen valtakunnallinen tietojärjestelmä</i>	• Yhtenäisyys verrattuna aiempiin toimintamalleihin • Tietojen saatavuuden ja jatkuvuuden turvaaminen	• Kaksinkertainen työ • Ei ratkaise haastetta tietojen ajantasaisuuden osalta, ellei päivitetä
<i>THL:n vanhuspalveluiden tilaa koskevan kyselyn yhteydessä</i>	• Tuttu tapa kerätä tietoa • Ajantasaista tietoa säännöllisen toteutuksen kautta	• Tietojen tulkinnanvaraisuus verrattuna rekistereihin • Kaksinkertaista työtä • Rajaus SHL:n alaiseen asumiseen. • Ratkaisun pitkäikäisyys?
<i>Valviran ja THL:n tietosisältöihin pohjautuva rekisteri</i>	• Automaation myötä vähentynyt työ määrä. Ei tarvetta käsityölle • Kattavuus	• Rajaus SHL:n alaiseen asumiseen.
<i>ARAn excel-lomakkeet</i>		• Raskas täyttää • Vaikea toteuttaa lomakkeiden kierrättäminen organisaatiossa

⁸ Vastaajille esitettiin kyselyssä selvitystyön perusteella tunnistettuja mahdollisia tulevaisuuden tiedonkeruutapoja erityisryhmien asuntokannan käyttöasteista, joista heidät "pakotettiin" valitsemaan parhaaksi arvioimansa toteutus-tapa. Lisäksi kartoitettiin näkemyksiä eri toteutustapojen mahdollisuuksista ja haasteista. Tuloksia tulkittaessa on huomattava, että vastaajilla ei ollut käytettävissään kaikkea mahdollisiin toteutustapoihin liittyvää tietoa tai tietoa tulevista uudistuksista (esim. Soteri).

Erillisen valtakunnallisen tietojärjestelmän eduiksi tunnistettiin yhteinen toimintapa verrattuna nykyisiin lomakkeisiin. Tiedot olisivat kaikkien niitä tarvitsevien saatavilla, ja henkilöstövaihdoksiin liittyvä riski vähenisi. Merkittäväksi ongelmakohtaksi tunnistettiin kaksinkertainen työ, jos samat tiedot joudutaan joka tapauksessa kirjaamaan myös siihen tietojärjestelmään, jolla tilahallinta tai asiakasohjaus toteutetaan. Hyvinvointialueille katsotaan joka tapauksessa muodostuvan omat toimintatapansa ja tietojärjestelmänsä päivittäiseen toimintaan. Erillinen tietojärjestelmä ei ratkaise mitään osin tietojen ajantasaisuuteen liittyviä haasteita, ellei päivittämistä pystyttäisi varmistamaan.

THL:n vanhuspalveluiden tilaa koskevan kyselyn yhteydessä toteutettava tiedonkeruu olisi tuttu tapa ja osaltaan levittäisi tietoa asumisesta vanhuspalveluiden viranhaltijoille. Samalla tämä olisi kuitenkin osa haastetta, sillä kyselyn vastaajat eivät välttämättä osaisi vastata yhteismitallisesti kysymyksiin, jos he olisivat organisaatioissaan eri tasoilla. Rekisteritietoihin verrattuna kyselyvastaukset olisivat aina tulkinnanvaraisempia. Kyselyä pidetään jo tällä hetkellä hyvin työllistävänä, mikä voi heikentää teeman painoarvoa. Säännöllinen toteutus varmistaisi tietojen ajantasaisuuden, mutta kysymyksenä esiin nostettiin se, miten pitkään vastaavia kyselyjä ylipäättään toteutetaan. Tietojen kerääminen rajoittuisi korostetusti vain SHL:n alaiseen palveluasumiseen.

Valviran ja THL:n tietosisältöihin pohjautuvan rekisterin etuna mainittiin rekisterilähtöisyys, ja sitä kautta vähentynyt työmäärä automaation myötä. Rajaus THL:n ja Valviran tietosisältöihin sulkisi ulkopuolelle muun asuntokannan, kuten monessa muusakin toteutustavassa. Rekisteripohjaisessa toteutuksessa yksi suunnittelussa huomioitava tekijä on virheellisten tietojen korjausten mahdollisuuden varmistaminen.

ARAn Excel-lomakkeita ei kannattanut kukaan vastaajista. Perusteena tälle on toive välttää erillistä tiedonkeruuta. Lomakkeita pidetään raskastäyttöisinä ja liian työläinä. Lisäksi ratkaistavana alueilla on vastuu lomakkeiden täyttämisestä, ja niiden kierrättämistä usealla henkilöllä pidetään haastavana. Tiedonkeruun todetaan vievän paljon aikaa, vaikka se periaatteessa onnistuukin näin.

Erityisryhmien asuntojen käyttöastetietojen toivotaan liikkuvan mahdollisimman helposti. Hyvin kerättyjä käyttöastetietoja voidaan hyödyntää monin tavoin hyvinvointialueilla. Rekisteripohjaisen toteutuksen edut olisivat kiistattomat sekä vähentyvän työmäärän että tietojen luotettavuuden perusteella. Tahtotila automaation lisäämiseen on selkeä, vaikkakin toteutustapa jää avoimeksi. Integroituminen osaksi alueen omia järjestelmiä olisi optimaalista. Kattava tilannekuva helpottaisi alueen asuntokannan ja palveluverkon suunnittelua sekä kehittämistä pitkällä aikavälillä. Lyhyemmällä aikavälillä osalla alueista asiakasohjauksen tietopohjan katsotaan jo olevan hyvällä tasolla, kun taas osa katsoisi tämän kaltaisen tiedonkeruun hyödyttävän myös asiakasohjauksen toteutuksessa. Myös valtakunnallista vertailutietoa pidettiin hyödyllisenä. Myös täytön viiveiden seuraaminen nostettiin esiin, mikäli tieto olisi riittävän ajantasaista. Oleellista on, että tieto olisi helposti saatavissa ja käytettävissä.

2.3 Jatkomahdollisuuksien tunnistaminen

Selvityksen loppuvaiheessa järjestettiin työkokous, johon mahdollisten tiedonkeruun tapojen kartoituksen perusteella kutsuttiin ARAn lisäksi THL:n henkilöstömitoituksen seurannasta ja kuntakyselystä vastaavat asiantuntijat sekä sote-valvontalain uudistukseen kytketyn Soterin valmistelijat. Kokouksessa tunnistettiin mahdollisia tapoja tiivistää yhteistyötä.

Sote-valvontalain uudistuksen yhteydessä toteutettava Soteri voisi ns. master-rekisterinä mahdollistaa monenlaisia rajapintoja, sekä THL:n että muiden toimijoiden suuntaan ja näin ollen luoda edellytyksiä myös erityisryhmien asuntokannan tiedonkeruun kehittämiseen. Soterin määrittely on kuitenkin kesken. Lakiluonnoksen perusteella tiedetään, että siirtymäajasta tulee todennäköisesti pitkä. Myös monet muut hyvinvointialueiden tietopohjan vahvistamiseen liittyvät hankkeet kytkeytyvät Soteriin, eikä siten niidenkään osalta voida tunnistaa vielä kaikkia mahdollisuuksia.

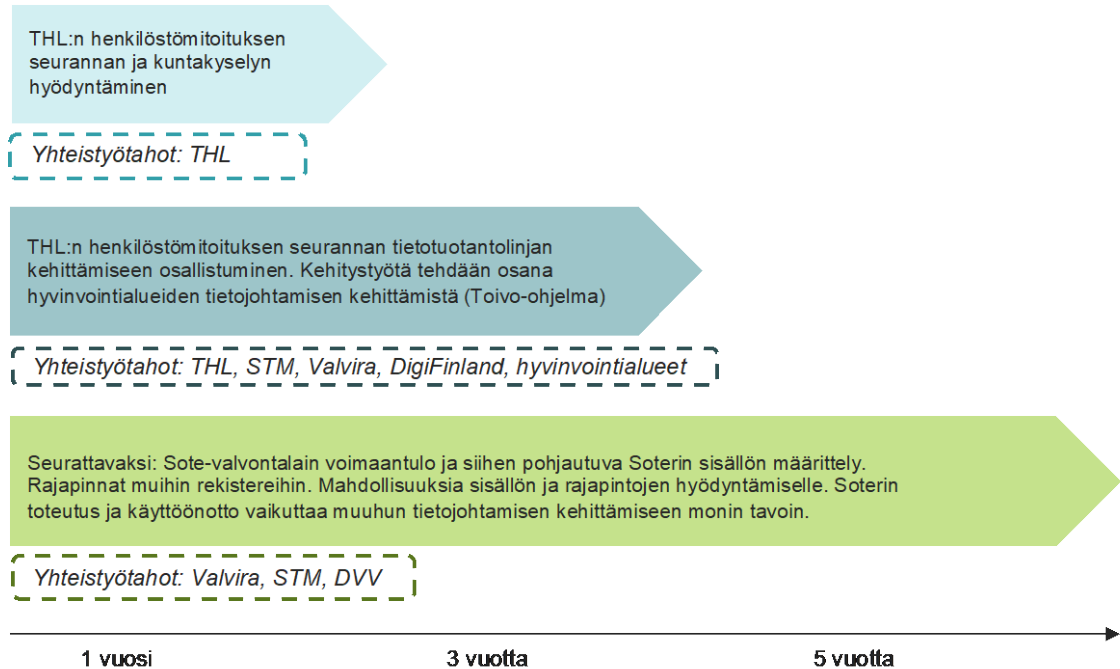
THL:n kahdesti vuodessa toteutettavan henkilöstömitoituksen seurannan ja kuntakyselyn tiedot ovat ARAn saatavilla välittömästi, ja niiden avulla voidaan parantaa kunta- ja aluetason tilannekuvaa välittömästi. Kuntakyselyn osalta on myös mahdollista täydentää kysymyksiä ARAn näkökulmasta. THL:n tavoitteena on kehittää seurantaa siten, että tiedot saataisiin suoraan hyvinvointialueiden käyttöönsä rakentamista järjestelmistä ja myöhemmin myös yksityisten toimijoiden osalta. Toteutuessaan nämä voisivat vastata kattavimmin THL:n, valvovan viranomaisen ja alueiden tarpeiden lisäksi myös ARAn tietotarpeeseen, ja tähän kehitystyöhön ARAn on tarpeellista osallistua. Etenemisen mahdollisuuksia on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa.

3. Yhteenveto ja eteneminen

Tähän lukuun on koottu selvityksen tiedonkeruun perusteella tunnistetut keskeiset havainnot erityisryhmien asuntokannan tietopohjan kehittämisen seuraavien askeleiden tueksi.

- 1. Nykyinen tiedonkeruun toimintamalli ei ole kestävä, eikä se vastaa hyvinvointialueiden tai ARAn tarpeita. Tavoite tietopohjan vahvistamisesta jaetaan laajasti.** Excel-lomakkeisiin pohjautuva lausuntopyyntö on hyvinvointialueiden näkökulmasta raskas täyttää, eikä yksikään kyselyyn vastanneista pitänyt sitä toivottavana tiedonkeruun mallina tulevaisuudessa. Lomakkeen täyttämiseen vaadittava työmäärä on suuri, mutta ARAn näkökulmasta kerätyn tiedon laatu ei ole ollut aiemminkaan riittävällä tasolla. Nykymallin jatkaminen ei aiheuta kehityskustannuksia tietojärjestelmien osalta, mutta lomakkeiden täyttämiseen ja tietojen ylläpitämiseen vaadittava työmäärä on suuri.
- 2. Hyvinvointialueet eivät ole vielä varautuneet erityisryhmien asuntokannan kehittämiseen tai siihen liittyvän tietopohjan muodostamiseen.** Vasta toimintansa aloittaneilla hyvinvointialueilla ei ole joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta muodostunut näkemystä siitä, miten erityisryhmien asumisen kehittäminen ja tiedonkeruu organisoidaan. Muutostilanne toimii mahdollisuutena kehittää myös tietopohjaa, mutta todennäköisesti hyvinvointialueilla tiedonkeruun käytäntöjen kehittämiseen kuluu vähintäänkin vuosia muiden tehtävien priorisoinnin vuoksi. Katavaa kokonaiskuvaava alueen asuntokannasta ei välttämättä ole ollut aiemminkaan saatavilla (pl. palveluohjaukseen tarvittava tieto), varsinkaan vapaarahoitteisesta ja pienempien toimijoiden omistamasta kannasta.
- 3. Olemassa olevan ja tulevan rekisteritiedon laajempi hyödyntäminen on realistinen keino vahvistaa tietopohjaa erityisryhmien asuntokannasta.** Valverin korvaava yksityisten ja julkisten palveluntuottajien tiedot yhdistävä Soteri yhdessä THL:n henkilöstömitoituksen seurantakyselyissä kerättävien käyttöastetietojen kanssa vastaa osin ARAn tietotarpeeseen erityisryhmien asuntokannasta. Tietojen hyödyntämiselle ARAssa ei ole tunnistettu lainsäädännöllisiä esteitä. Soterin käytännön valmistelun ollessa vasta alkuvaiheessa, ei voida arvioida edellytyksiä tietojen siirtymiselle ilman erillisiä tietopyyntöjä. Kuitenkaan merkittäviä esteitä yhteistyölle ei tunnistettu. Erillisen tietojärjestelmän rakentamiselle ARAn tietotarpeista lähtien ja siten, että toimijat veloitettaisiin täydentämään tietonsa sinne, ei nähdä toteutusedellytyksiä. Tämä ei sulje pois sitä, etteikö olemassa olevia rekisteritietoja voisi hyödyntää osana mahdollista uutta järjestelmää rajapintojen kautta.
- 4. Erityisryhmien asuntokannan tietopohjan kehittämistä on kannattavaa tehdä yhteistyössä ARAn, THL:n ja valvovan viranomaisen kesken.** THL:n ja valvovan viranomaisen jo nykyisin keräämät tai ylläpitämät tiedot vastaavat olemassa olevista lähteistä parhaiten tunnistettuun tarpeeseen. Tietosisältöjä on jo osin saatavilla. Yhteistyötä vahvistamalla ARAn on mahdollista päästä mukaan myös sisältöjen määrittelyyn jatkossa tai vähintään tuoda näkyviksi omat ja alueiden tarpeet erityisryhmien asumisen tiedonkeruun kehittämiseksi. THL tai Valvira

olisivat nykyisten tehtäviensä perusteella jatkossakin luontevia ylläpitäjiä tietojärjestelmille, joihin mahdollisesti ARA jossain muodossa voisi myöhemmissä vaiheissa kytkeytyä. Tällaisessa tilanteessa myös järjestelmän kehittämisen ja ylläpidon kustannukset jakautuisivat useiden toimijoiden kesken. Oheisessa kuvassa on kuvattu aikajanalla seuraavia askelia tiedonkeruun kehittämisessä ARAn näkökulmasta.

Kuva 2 Etenemisen aikajana

Selvityksen toteutuksen yhteydessä on käynyt ilmi, että ARAn tietotarpeita ja ylipäätään ARA-asuntokannan hyödyntämistä erityisryhmien asumisen kokonaisvaltaisessa kehittämisessä ei tunneta täysin eikä siten osata huomioida tietojärjestelmien kehittämisessä. ARAn tiedonkeruu asuntokannasta on kohdentunut suoraan kuntiin, eikä THL:n tai Valviran tietosisältöjä ole pyritty hyödyntämään tietopohjan vahvistamisessa. Kaikki toimijat jakavat tavoitteen erityisryhmien asuntokannan kehittämisestä mahdollisimman järkevällä tavalla. Tahtotila tietojen jakamiseksi on siis olemassa, ja myös hyvinvointialueet katsovat hyötyvänsä paremmasta tietopohjasta alueensa asuntokannasta. Tätä tukisi ARA-asuntojen hyödyntämisen näkökulman huomioiminen sote-tiedollajohtamisen kehittämisessä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Hyvinvointialueiden vastauksissa nousi tarve saada tietoa myös muusta kuin palveluasumisesta. Toisaalta koko asuntokantaa tarvitaan ikääntyneiden muuttuviin asumistarpeisiin varautumisessa. Uusissa ratkaisuissa tulisi synergiaetujen maksimoimiseksi tunnistaa kaikki mahdolliset kohderyhmät ja kaikki mahdolliset tietojen hyödyntäjät. Esimerkiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RYTJ) kattaa jossain vaiheessa suuren osan koko rakennetun ympäristön tietopohjasta, ja se voisi olla luonteva liittymäpinta myös erityisryhmien asuntokannan tiedonkeruun osaksi.

LIITE Selvityksessä haastatellut organisaatiot

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Digi- ja väestötietovirasto

Hyvinvointiala HALI ry

Kuntaliitto

Sosiaali- ja terveysministeriö

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Valtiovarainministeriö

Valvira

Ympäristöministeriö